

повинен розглядатися як система організаційних, технологічних, економічних та екологічних важелів і методів управління якістю продукції, які в процесі взаємодії і взаємозв'язку забезпечують сукупність високих споживчих властивостей сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки і попит на неї на ринку продовольства за оптимальних затрат на її виробництво та достатнього для виробників рівня цін реалізації продукції споживачам за різними каналами збуту, що гарантує ефективне ведення галузей і підприємства в умовах ринку.

ФОРМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Березівська О.Я., здобувач,
Львівський національний аграрний університет**

В пореформений період особлива увага повинна бути звернута на розробку і впровадження механізмів управління економікою, а у сільськогосподарському виробництві, зокрема, акцент слід зробити на економічний, господарський і ринковий механізми, а також механізми внутрішньогосподарських економічних відносин. Кожен із цих механізмів регулювання економіки повинен доповнювати і розвивати попередній, що забезпечить розширене відтворення сільського господарства і його ефективність.

Новоутворені організаційно-правові форми господарювання (в основному господарські товариства і приватні підприємства) Львівської області не досягли очікуваних виробничих показників і прогнозованої ефективності свого розвитку. Проблема ефективного функціонування нових організаційно-правових форм господарювання в аграрному секторі області у пореформений період є багатогранною і складною для вирішення, оскільки тісно пов'язана із загальним розвитком аграрного виробництва, адаптацією реформованих сільськогосподарських підприємств до ринкового середовища і необхідністю підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, окремих галузей і підприємства в цілому, їх економічної ефективності.

За 2000-2009 рр. у Львівській області була досить високою питома вага збиткових сільськогосподарських підприємств, а сума

збитку з розрахунку на одне господарство в динаміці має загальну тенденцію до збільшення.

У 2007-2009 рр. в області більше половини сільськогосподарських підприємств здійснювали свою господарську діяльність збитково, причому сума збитку у розрахунку на одне підприємство у 2008 р. складала 931,4 тис. грн. проти 239,4 тис. грн. у 2007 р., а у 2009 р. вона децю зменшилась і складала 864,7 тис. грн. Рівень рентабельності від реалізації продукції сільського господарства збільшився з 7,9% у 2005 р. до 34,0% у 2007 р., а пізніше зменшився до 24,0% у 2008 р. і до 22,4% у 2009 р., рівень рентабельності продукції рослинництва відповідно збільшився з 17,2% у 2005 р. до 67,7% у 2007 р. і зменшився пізніше до 40,2% у 2008 р. і до 37,1% у 2009 р. Виробництво продукції тваринництва залишається збитковим, хоча намітилась позитивна тенденція в динаміці до зменшення рівня збитковості.

У 2009 р. у Львівській області було збиткових 49 приватних підприємств (48,5%), 67 господарських товариств (56,8%), 3 міжгосподарські та інші підприємства (75,0%) і 4 державні підприємства (66,7%).

Рівень рентабельності продукції сільського господарства у 2009 р. в господарських товариствах становив 26,1%, у тому числі – рослинництва – 41,4%, а тваринництво було збиткове (-10,1%), у приватних підприємствах рівень рентабельності продукції сільського господарства відповідно становив 11,6%, у тому числі рослинництва – 18,8%, тваринництва – 0,7%. Рівень рентабельності продукції сільського господарства у сільськогосподарських виробничих кооперативах становив відповідно 1,4%, а у інших формах господарювання виробництво продукції сільського господарства було збиткове.

Серед сільськогосподарських підприємств у господарських товариствах середня сума прибутку на одне прибуткове підприємство складала у 2008 р. 6465,9 тис. грн., у 2009 р. – 6619,5 тис. грн., у приватних підприємствах (включаючи фермерські) відповідно тільки 384,3 тис. грн. і 826,0 тис. грн. Сума збитку на одне збиткове господарське товариство у 2008 р. складала 1478,1 тис. грн., а у 2009 р. 1354,3 тис. грн., на одне приватне збиткове підприємство (включаючи фермерські) відповідно 199,1 тис. грн. і 273,8 тис. грн.

Аналіз результативності розвитку різних організаційно-правових форм господарювання області свідчить, що у 2009 р. найбільш рентабельне було виробництво зерна у господарських

товариствах (17,4%), міжгосподарських та інших підприємств (16,7%), цукрових буряків (фабричних) у господарських товариствах (109,0%) і приватних підприємствах (82,4%). Високорентабельним було виробництво картоплі у міжгосподарських та інших підприємствах (119,0%), а овочів відкритого ґрунту – у приватних підприємствах (84,3%). Виробництво молока було рентабельне в усіх організаційно-правових формах господарювання, крім міжгосподарських та інших підприємств. Рентабельним також було виробництво м'яса свиней у приватних підприємствах, сільськогосподарських виробничих кооперативах, господарських товариствах і яєць у приватних підприємствах.

За 2009 р. державна підтримка розвитку сільського господарства складала за рахунок бюджетних дотацій 23669,1 тис. грн., з них 58,8% у приватних підприємствах (включаючи фермерські), 39,5% у господарських товариствах, за рахунок податку на додану вартість отримано коштів на суму 14908,3 тис. грн., з них 58,9% господарськими товариствами і 24,4% приватними підприємствами. У загальній сумі прибутку приватних підприємств за 2009р. державна підтримка за рахунок бюджетних дотацій складала 54,3% і за рахунок податку на додану вартість 14,2%, господарських товариств відповідно 4,2% і 3,9%.

Отож, зменшення рівня збитковості розвитку галузі скотарства в усіх організаційно-правових формах господарювання досягнуто в основному за рахунок державної підтримки. В середньому у сільськогосподарських підприємствах за 2009 р. собівартість виробництва 1 ц яловичини складала 1118,82 грн. при ціні реалізації з врахуванням дотацій – 811,47 грн., а молока відповідно 155,60 грн. і 164,14 грн.

Вищенаведене засвідчує, що у підвищенні ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, особливо зменшення збитковості виробництва продукції тваринництва вагоме місце займає державна підтримка.

Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм господарювання Львівської області за 2000-2009 рр. є низькою. Забезпечити ефективний розвиток їх діяльності у найближчій перспективі можливо на основі вдосконалення економічного механізму, зокрема державної підтримки розвитку окремих галузей сільського господарства і сільськогосподарських підприємств в цілому, оптимізації розмірів сільськогосподарських підприємств за площею земельних угідь і їх

галузевої структури, а також ефективного використання механізму внутрішньогосподарських економічних відносин, що дасть змогу зменшити виробничі витрати на гектар земельної площі (голову худоби), в результаті знизити собівартість одиниці продукції і підвищити рентабельність виробництва.

Література.

1.Маренич Т.Г. Трансформаційна динаміка та механізми економічного регулювання агроформувань (питання теорії, методології, практики): монографія / Т.Г. Маренич. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 454с.

2.Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Львівської області / Статистичний бюлетень. – Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2009. – 20с.

3.Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Львівської області / Статистичний бюлетень. – Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2010. – 28с.

4.Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період: Матеріали Десятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників, Київ, 10-11 квіт. 2008р. / Редкол.: П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2008. – 618с.

5.Шеленко Д.І. Сільськогосподарські підприємства Івано-Франківського Прикарпаття після реформи / Д.І. Шеленко. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2007. – 180с.

Науковий керівник – д.е.н., професор Липчук В.В.

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИКУ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЯК ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА

**Березівський З.П., к.е.н., доцент,
Львівський національний аграрний університет**

Особливості скотарства як галузі сільського господарства тісно пов'язані з чинниками ризику і невизначеності організації виробничих процесів і виробництва продукції, що безумовно, менеджер (власник) повинен враховувати при плануванні та прийнятті управлінських рішень.

Ризик – це ситуація, коли результат здійснення якого-небудь процесу невідомий, але відомі його можливі альтернативні наслідки. Невизначеність – ситуація, де імовірність отримання різних результатів невідома. Невизначеність є однією з причин і умовою ризику та характеризується відсутністю будь-яких даних, інформації щодо